

школу. Из белорусской школы убегали в русскую школу. Школа была окружена сельскохозяйственными машинами, которые немцы посвоили сюда для маскировки. Дети лазили по ним, часто срывались, падали и учителя испытывали большую моральную нагрузку из-за этого. Уроки срывались тогда, когда мимо окон школы проходили войска. Дети смотрели на них не отрываясь, и мы ничего не могли сделать. Не на чем было сидеть, нечем было писать. Писали на боковых газетных полосках. Но еще хуже стало, когда наступила зима. В школе были разбиты окна, топить было нечем. С комитетом родителей школу ремонтировали. Окна забились досками, если доставали, то вставляли стёкла. Во время налетов стекла вылетали, и тогда окна забивали досками, засыпали опилками. Все это делали сами родители! Государство подкармливало детей как могло. Кусочком хлеба и чаем они были обеспечены. В начальном периоде добыли часть парт и мебели в польской школе на улице Волковича, сейчас там музыкальное училище. Директор польской школы Савицкий дал несколько ящиков чернил, бумаги. Школьники пилили дрова, которые привозились из деревни».

Ученики изучали следующие предметы: русский язык, литературное чтение, белорусский язык, арифметику (алгебру и геометрию), историю, конституцию, естествознание, географию, немецкий язык, химию, физику, военное дело, пение, рисование.

Литературные источники:

1. Гродненщина накануне и в годы Великой Отечественной войны (1939-1945); (по док. гродн. архивов) / сост. А. Г. Андросенко [и др.]. – Гродно: Гродн. тип., 2005 – С. 169-178.

РАЗВІШЦЁ ПАРТЫЗАНСКАГА РУХУ НА СЛОНІМШЧЫНЕ

Салейка В.У.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродна, Беларусь

Навуковы кіраўнік – загадчык кафедры замежных моў,
к.ф.н., дацэнт Ляскевіч С.Г.

Суровы час вайны ніколі і нікому нельга забыць. Вельмі многа людзей загінула вайне, каб абараніць сваю краіну, каб на нашай зямлі маглі свабодна жыць і працаваць людзі, гадаваць дзяцей.

22 чэрвеня 1942 года жыхары Слонімшчыны прачнуліся ўжо ў жудасным свеце. У гэты дзень фашысцкая авіяцыя адначасова з іншымі гарадамі бамбіла і наш горад. Фашысты захапілі заходнюю частку Слоніма 24 чэрвеня і 25 чэрвеня фарсіравалі раку Шчару. Акупацыя Слонімшчыны ў гады Вялікай Айчыннай вайны працягвалася з 24 чэрвеня 1941 па 10 ліпеня 1944 года.

Дывізіі, што ў няроўным баі абаранялі горад, мусілі адыходзіць пасля жорсткіх сутычак з праціўнікам. Слонімшчыну абаранялі 121, 143 і 155-я стралковыя дывізіі.

Захапіўшы Слонім, немцы неадкладна ўстанавілі тут свой парадак, заснаваны на жорсткім падаўленні іншай думкі і падзяленні людзей на аснове ідэалогіі нацызму. У першую чаргу яны знішчалі прыхільнікаў савецкай ідэалогіі, камуністаў. Так, у 1941 годзе быў расстраляны сакратар камсамольскай арганізацыі фабрыкі “Альберцін” Віктар Бардзякоўскі, піянерважаты з вёскі Жыровічы Аляксандр Буркоўскі.

Габрэйскія насельніцтва было сагнана ў гета, некалькі будынкаў на прывакзальнай плошчы абсталяваны пад турму, па вуліцы Чырвона-армейскай быў размешчаны лагер для савецкіх ваеннапалонных, на цэнтральнай плошчы збудаваная шыбеніца.

Прынцыпы акупацыйнага рэжыму, які быў усталяваны немцамі на захопленай тэрыторыі, былі распрацаваны ідэолагамі нацызму яшчэ да нападу на Савецкі Саюз. Гэта быў адзіны комплекс ваенных, палітычных і эканамічных мерапрыемстваў, распрацаваных у ведамстве рэйхсфюрэра СС Гітлера. У адпаведнасці з распрацаваным планам “Ост” 75% насельніцтва Беларусі павінна было быць знішчана, а тыя, што засталіся ператвораны ў рабоў. Па некаторых дадзеных, «План „Ост“» быў падзелены на два: малы план (ням. *Kleine Planung*) і вялікі план (ням. *Große Planung*). Малы план планавалася выканаць падчас вайны. На вялікім плане нямецкі ўрад хацеў засяродзіцца пасля вайны. План прадугледжваў розны працэнт германізацыі для розных заваяваных славянскіх і іншых народаў. «Негерманізаваныя» павінны былі быць выселеныя ў Заходнюю Сібір або падвергнутыя фізічнаму знішчэнню. Выкананне плана павінна было гарантаваць, што заваяваныя тэрыторыі набылі б незваротна нямецкі характар [1].

У выніку рэалізацыі гэтага плана тэрыторыя рэспублікі была штучна разарваная на некалькі частак для таго, каб ператварыць яе ў германскую калонію. Слонімшчына ўвайшла ў Генеральны округ, які атрымаў назву «Беларутэнія». Усе савецкія законы былі знішчаныя, затое штодня выдаваліся загады нямецкіх уладаў, якія заканчваліся словамі: «вінаватыя будуць пакараныя». У Слоніме па вуліцы Савецкай, 19

размясцілася паліцыя бяспекі і СД, на вуліцы Маякоўскага, 5 – жандармерыя.

Супраць мірнага насельніцтва фашысты распрацавалі мноства карных экспедыцый, падчас якіх праяўлялі нябачаныя зверствы. У Слонімскім раёне фашысты знішчылі 31 вёску, з іх 5 разам з жыхарамі: Акунінава – 111 двароў, 305 чалавек; Баравікі – 40 дамоў, 123 чалавекі; Ніз – 56 дамоў, 268 чалавек; Паўлавічы – 34 дамы, 226 чалавек; Сяркі – 28 дамоў, 87 чалавек. Усяго ў Слоніме і раёне акупанты знішчылі 2 386 дамоў, за гады акупацыі знішчылі больш за 44 тысячы мірных жыхароў.

Практычна з першых дзён фашысцкай акупацыі распачаўся партызанскі рух на Слонімшчыне. Мясцовыя жыхары з савецка-партыйнага і камсамольскага актыву, якія не паспелі эвакуавацца, а таксама частка байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, якім не ўдалося прабіцца за лінію фронту, сышлі ў лясы. Яны аб'ядналіся ў групы і са зброяй у руках ўступалі ў барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У Андрэвіцкім і Рахавіцкім лясах была створана першая партызанская група. У верасні 1941 года пачала дзейнічаць другая група партызан, якую ўзначаліў старшы лейтэнант Дудко. У Акунінаўскім лесе дзейнічала група з дванаццаці чалавек, якую ўзначаліў армеец Пранягін. У сакавіку каля вёскі Завадны Лес былі створаны яшчэ тры групы партызан, у красавіку яны былі аб'яднаны ў адзін партызанскі атрад імя Шчорса. Паколькі атрад хутка рос, востра паўстала пытанне ўзбраення. Выключная роля ў забеспячэнні атрада зброяй належала П. І. Паўлоўскаму і яго сям'і.

У канцы чэрвеня ў атрадзе было ўжо звыш 500 чалавек, усе байцы прынялі партызанскую прысягу. На ўзбраенні меліся 2 гарматы, 40 кулямётаў і столькі ж аўтаматаў. Другога жніўня 1941 года атрад разграміў варожы гарнізон у Косава, 10 жніўня атакаваў школу паліцэйскіх кулямётчыкаў у вёсцы Гавенавічы. У верасні на базе партызанскага атрада імя Шчорса і групы Паўлоўскага быў створаны атрад «Савецкая Беларусь» пад камандаваннем І. В. Бабкова, начальнік штаба – М. М. Жураўлёў Каб знішчыць партызан, фашысты пачалі блакаду партызанскай зоны, і камандзір прыняў рашэнне разбіць атрад на невялікія групы і размясціць яго ў слонімскіх лясах. Атрад аднавіўся пасля зняцця блакады.

Партызанскі рух на Слонімшчыне рос. У снежні 1942 года быў створаны атрад імя Панамарэнкі, які амаль цалкам паралізаваў рух чыгункі ў накірунках Слонім – Баранавічы і Баранавічы – Ліда. Для кіраўніцтва дзейнасцю партызан у чэрвені 1943 года быў арганізаваны міжрайпартцэнтр на чале з Міхаілам Трафімавічам Анішчыкам.

Выход друкаванага слова, першага нумара газеты «Вольная праца», сведчыў пра ўзмацненне сіл партызан і дапамагаў падтрымліваць дух мясцовага насельніцтва, даносячы праўду.

Тэрыторыя Слонімшчыны была вызвалена часткамі Чырвонай Арміі 13 ліпеня 1944 года, і партызанскія атрады злучыліся з чырвона-армейцамі.

Літаратурныя крыніцы:

1. Генеральны план Ост [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://be.wikipedia.org/wiki/%D0%93> – Дата доступу: 30.03.22.

МЕДИЦИНА ПАРТИЗАНСКИХ ОТРЯДОВ

Севостьян Н.А.

Гродненский государственный медицинский университет
г. Гродно, Беларусь

Научный руководитель – преподаватель военной кафедры,
подполковник м/с Окулич С.И.

Партизанские группировки начали появляться на оккупированной территории с первых дней ВОВ. Толчком к появлению партизанских групп послужила небывалая жестокость со стороны захватчиков. Население, оказавшееся на захваченных территориях, подлежало как и экономической, так и физической эксплуатации. За малейшее неповиновение людей казнили: самовольный уход с работы, слушание незарегистрированных радиостанций и т. д. Казнили детей, стариков, женщин. Сжигались целые деревни, города. Всего за три года оккупации фашисты только с лица белорусской земли стерли 1209 городов и городских поселков, 9200 деревень, уничтожили каждого третьего жителя нашей республики.

Медицинские работники вместе со всем народом также принимали активное участие в войне. Многие были призваны в ряды Красной Армии и трудились в полках, полевых подвижных госпиталях и прочих военно-медицинских учреждениях. Многие медики были эвакуированы. Оставшиеся медицинские работники уходили в партизаны, были подпольщиками и связными партизанских отрядов. Помогали партизанам с разведывательными данными, медикаментами, одеждой.

К моменту освобождения Беларуси на ее территории действовало 213 партизанских бригад, имевших в своем составе 997 отрядов,